

N:o 142.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående bildande af en lånefond för befrämjande af handtverk och därmed jämförlig mindre industri; gifven Stockholms slott den 4 april 1910.

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för denna dag, vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att besluta,

att en särskild fond å 200,000 kronor skall inrättas för befrämjande af handtverk och därmed jämförlig mindre industri, från hvilken fond, efter pröfning af Kungl. Maj:t, i mån af tillgång lån må tilldelas Sveriges handtverksorganisation, som förklarar sig villig att i egenkap af låneförmedlare utlämna låneunderstöd till handtverkare och mindre industriidkare för anskaffande af arbetsmaskiner, motorer och andra dyrbarare arbetsredskap,

att inflytande räntor å de från fonden utlämnade lån må ingå till fonden för att tillsammans med fondens öfriga tillgångar användas för det med fonden afsedda ändamål,

att riksgäldskontoret bemyndigas att för ändamålet under år 1911 i mån af behof tillhandahålla statskontoret ett belopp af högst 50,000 kronor, samt

att för lån, som af Kungl. Maj:t sålunda beviljas, skola gälla följande allmänna villkor och bestämmelser:

1:o) Af Kungl. Maj:t beviljadt statslån må af låneförmedlaren på en gång eller i skilda delar lyftas i statskontoret emot aflämnande af en utaf låneförmedlaren till statskontoret eller order ställd, af statskontoret godkänd skuldförbindelse, som skall innefatta låneförmedlarens åtagande att återbetala lånet i här nedan omförmäld ordning, hvarjämte,

innan någon del af statslånet må utbekommas, godkänd säkerhet för den afgifna skuldförbindelsens uppfyllande skall till statskontoret aflämnas. Låneförmedlaren må icke förvägras att under lånetiden utbyta aflämnad säkerhet mot annan, som kan af statskontoret godkännas.

Därest statskontoret under lånetiden skulle finna ställd säkerhet icke vidare vara nöjaktig, skall låneförmedlaren inom af statskontoret förelagd tid, dock minst tre månader, aflämna nya säkerhetshandlingar, som af statskontoret godkännas.

2:o) Sedan från fonden undfånget lån innehafts under ett år från lyftningsdagen, skall under de därpå följande fem åren återbetalas en femtedel af det ursprungliga lånebeloppet, så att hela lånet varder senast inom utgången af det sjätte året till fullo guldet.

Å lyftadt statslånebelopp skall erläggas årlig ränta från lyftningsdagen med fyra procent, dock med skyldighet för låneförmedlaren att, därest förfallet kapitalbelopp icke inom föreskrifven tid inbetalas, å det förfallna beloppet erlägga sex procent årlig ränta från förfallodagen till dess inbetalning sker.

3:o) Ställer sig låneförmedlaren icke till efterrättelse meddelade bestämmelser i fråga om ränte- och kapitalafbetalning, eller underlåter han att inom föreskrifven tid fullgöra af statskontoret erhållet föreläggande att aflämna nya säkerhetshandlingar, äger statskontoret att därom göra anmälan hos Kungl. Maj:t, som bestämmer, huruvida oguldet statslånebelopp jämte ränta skall anses vara till återbetalning genast förfallet.

4:o) Låneunderstöd, som af låneförmedlaren utlämnas, skall utgöra minst 500 kronor och för en och samma låntagare högst 5,000 kronor samt må under inga förhållanden uppgå till mera än tre fjärdedelar af det eller de för inköp afsedda föremålens värde.

5:o) Rörande låneunderstöd, som af låneförmedlaren utlämnas, skall, innan någon del därpå må af låntagaren uppbaras, mellan låneförmedlaren och låntagaren upprättas fullständigt lånekontrakt, hvare bestämmelser i följande afseenden skola finnas intagna, nämligen:

beträffande beskaffenhet och värde af arbetsmaskin, motor eller annat arbetsredskap, för hvars anskaffande låneunderstöd är afsedt, samt tid och sätt för anskaffningen af ifrågavarande föremål;

rörande lånets belopp, säkerheten och villkoren i fråga om ränta och återbetalning;

huruvida lånet må på en gång eller i särskilda terminer lyftas samt angående sättet och villkoren för lånets utbekommande;

angående viss tid, inom hvilken lånet skall vara till fullo uttaget, vid äfventyr att rätten till utbekommande af ej lyft belopp skall vara förverkad;

angående den kontroll från låneförmedlarens sida, som låntagaren skall vara skyldig underkasta sig;

därom, att möjligen uppkommande tvister mellan låneförmedlare och låntagare beträffande tillämpningen af lånekontraktets bestämmelser skola afgöras af skiljemän i enlighet med lagen om skiljemän den 28 oktober 1887, samt att klander mot skiljemännens beslut icke må äga rum.

6:o) Vid uppgörandet af omförmälda lånekontrakt skall lända till efterrättelse:

att andra villkor icke må betingas i fråga om ränta och återbetalning än som angående statslånet stadgats, dock med undantag i följande afseenden, nämligen:

att låntagare skall äga att, därest han så önskar, äfven före lånetidens utgång på en gång inbetala ogulden del af låneunderstödet; samt

att låneförmedlaren må kunna förbehålla sig rätt att under nedan angifna förutsättningar uppsäga lämnadt låneunderstöd till inbetalning å tid, som låneförmedlaren bestämmer, nämligen:

a) om låntagaren ej fullgör hvad i kontraktet föreskrifvits i fråga om anskaffandet af viss arbetsmaskin, motor eller annat arbetsredskap;

b) om låntagaren visar sig försumlig i att erlægga föreskrifven ränte- och kapitalafbetalning;

c) om låntagaren genom bedräglig uppgift föranledt lånets beviljande;

d) om sådana förhållanden inträffat, att låntagaren, med hänsyn till det med lånet afsedda ändamål, uppenbarligen icke längre bör få tillgodonjuta detsamma.

7:o) Lånekontrakt skall upprättas i två exemplar, af hvilka hvardera kontrahenten skall taga ett.

8:o) Låneförmedlaren vare obetaget att under lånetiden medgifva låntagare de lindringar i afseende å lånets återbetalning eller låntagarens skyldigheter i öfrigt, hvilka icke strida mot meddelade föreskrifter eller eljest äro oförenliga med lånets ändamål.

9:o) Låneförmedlaren skall årligen före april månads utgång till kommerskollegium afgifva redogörelse för lånerörelsen under det näst-föregående året, hvilken redogörelse kollegium har att med det egna underdåniga utlåtande, hvartill anledning må förefinnas, till Kungl. Maj:t öfverlämna.

Vidare vill Kungl. Maj:t föreslå Riksdagen
dels medgifva, att Kungl. Maj:t må äga meddela de ytterligare
föreskrifter, som i afseende å ifrågavarande lånerörelse må finnas er-
forderliga,

dels ock för år 1911 bevilja ett extra anslag å 2,000 kronor, att
ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för att tilldelas låneförmedlaren
såsom bidrag till betäckande af de för honom genom lånerörelsen upp-
kommande förvaltningskostnader och andra direkta utgifter.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande
utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all
kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Carl Swartz.

Utdrag af protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 4 april 1910.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve TAUBE,
Statsråden: PETERSSON,
 HEDERSTIERNA,
 SWARTZ,
 greve HAMILTON,
 greve EHRENSVÄRD,
 MALM,
 NYLANDER,
 v. SYDOW.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Swartz anförde i underdånighet:

I en till Kungl. Maj:t ingifven skrift af den 20 september 1906 gjorde Sveriges handtverksorganisation framställning om vidtagande af åtgärder för inrättande af en statslånefond, från hvilken fond lån skulle tilldelas handtverkare och mindre industriidkare för anskaffande af arbetsmaskiner, motorer och i vissa fall dyrbarare redskap; hvarjämte handtverksorganisationen anhöll, att, därest en dylik lånefond komme till stånd, det måtte medgifvas organisationens styrelse att yttra sig öfver ansökningarna om låneunderstöd.

*Statslånefond
för främjande
af handverk
och mindre
industri.
Sveriges handt-
verksorganisa-
tions skrift
den 20 septem-
ber 1906.*

Till stöd för denna framställning anförde handtverksorganisationen i hufvudsak följande.

Vid ett närmare aktgifvande på handtverkets och den mindre industriens utveckling kunde man ej underlåta att lägga märke till, huru som handtverket i våra dagar allt mer och mer nödgades inrätta sig för specialisering och därvid i väsentlig mån måste taga maskinerna i sin tjänst. Om handtverkaren ville följa med utvecklingen, tvingades han att anpassa sig efter de inträdda nya förhållandena och inrätta sin verkstad så modernt som möjligt. Anordnandet af en fullt modern verkstad med ändamålsenliga maskiner och redskap samt bästa möjliga drifkraft fordrade dock gifvetvis ett väsentligen ökad kapital. Frågan syntes därför blifva den, huruvida det för det stora flertalet af våra handtverkare vore möjligt att under nuvarande förhållanden följa med tidsutvecklingen i detta afseende. De penningemedel, som till gällande räntesatser vore möjliga att såsom grundkapital anlita, blefve dem i regel för dyra, och hellre än att riskera liten eller kanske ingen afkastning på ett i företaget nedlagdt dyrt kapital, läte man det fortgå enligt gamla metoder. Här syntes staten böra träda emellan och genom erbjudande af lånemedel mot lägsta möjliga ränta och på äfven i öfrigt förmånliga villkor göra det möjligt för den företagsamme handtverkaren att till sitt eget bästa och till yrkets utveckling kunna, hvad på själfva driften vidkomme, slå in på nya banor. Så vore förhållandet i Danmark. Med föranledande af en utaf därvarande handtverksföreningars centralorganisation »Fællesrepræsentationen for Dansk Industri og Haandværk» år 1904 hos regeringen gjord hemställan, hade inrikesministern i sitt budgetsförslag upptagit 50,000 kronor att såsom en första tredjedel af en treårig bevillningsperiod utgå i form af räntebärande lån till handtverkare och mindre industriidkare till anskaffande af motorer och arbetsmaskiner. Såsom lånevillkor hade den danska regeringen uppställt följande grunder: 1:o) »Fællesrepræsentationen for Dansk Industri og Haandværk» åtager sig att mottaga ansökningar om låneunderstöd, insända dem till inrikesministeriet med eget utlåtande samt att föra kontroll öfver och meddela vägledning för anskaffande af vederbörliga maskiner m. m. 2:o) Hvarje särskildt lån må icke öfverstiga $\frac{9}{10}$ af maskinernas inköpspris och utgå med högst 5,000 kronor och i regel ej understiga 500 kronor. 3:o) Lånen amorteras med minst $\frac{1}{10}$ af deras ursprungliga belopp. 4:o) Lånen förräntas med 3 procent årligen. 5:o) Såsom säkerhet skall statslånefonden erhålla inteckning och efter omständigheterna jämväl borgen. Inrikesministerns framställning hade bifallits af Riksdagen, som för finansåret 1905—1906

anvisat för första gången ett belopp af 50,000 kronor att användas till utlämnande af dylika lån. Första året, då dessa statslån söktes, hade inkommit ej mindre än 235 låneansökningar, representerande ett lånebelopp af sammanlagdt närmare 400,000 kronor. Öfver de sökandes näringsförhållanden och soliditet hade representationen införskaffat utlåtagande af vederbörande handtverksföreningar. I vissa fall hade till lånesökanden utsändts särskild utsedd tekniker för att göra personliga efterforskningar. Efter att sålunda hafva förberedt ärendet hade representationen till inrikesministeriet ingifvit infordradt yttrande och förslag till lånefördelning, som också af regeringen godkänts. Det vore betydande för det danska handtverkets utveckling, att förutom en del specialmaskiner inköpet i många fall afsett elektriska och fotogénmotorer, en utveckling alltså till maskinkraft. Förmodligen komme det äfven vid införande af förlagslån för handtverket och den mindre industrien här i Sverige att visa sig tendens till ökadt begagnande af maskinkraft, och torde detta helt visst kunna anseeligt stärka det svenska handtverkets konkurrensförmåga.

Med stöd af den erfarenhet, som vunnits i Danmark, och med kännedom om till buds stående resurser inom Sveriges handtverksorganisation hade med önskvärd tydlighet framgått, att det icke gärna skulle lyckas att här i landet söka lösa lånefondsfrågan på enskild väg, exempelvis på det sätt, att organisationen anskaffade behöfligt kapital genom upplåning, ty därvid skulle räntans storlek lätt nog träda hinderande emellan för att ernå verkligt billiga lån. Uppenbarligen hjälptes handtverket bättre, om staten lämnade dessa förlagslån, då billigare ränta och förmånligare villkor i öfrigt kunde erhållas, än om en enskild långifvare skulle för ändamålet anlitas. För storindustriens utveckling och befrämjande funnes sedan gammalt den så kallade manufakturörlagslånefonden, och det syntes med ett visst berättigande kunna uppställas fordran på en motsvarande förmån för handtverket och den mindre industrien, och detta så mycket mera, som den mindre industrien i mycket högre grad än storindustrien vore i behof af det allmännas understöd, då handtverkets män gifvetvis arbetade under ogynnsammare och i hvarje fall under mera inskränkta ekonomiska förhållanden än storindustriens utöfvare. Det syntes kunna ifrågasättas att genom utbrytning ur manufakturörlagslånefonden af lämpligt belopp bereda medel för nu ifrågavarande ändamål. Skulle det emellertid ej anses lämpligt att för ändamålet anlita denna fond, vore det önskligt, att en särskild lånefond inrättades genom Riksdagens anvisande för ändamålet antingen

på en gång af ett tillräckligt stort belopp eller ock af årliga anslag, afpassade efter behovet.

Kommerskollegii utlåtande den 14 december 1906.

Till följd af nådig remiss afgaf kommerskollegium den 14 december 1906 underdånigt utlåtande öfver nämnda framställning; och öfverlämnade kollegium därvid en från handtverksorganisationen mottagen ytterligare skrift, däri anförts, bland annat, följande.

Organisationens styrelse hade gjort sig förhoppning, att lånen kunde utlämnas mot 4 procent ränta, att i fråga om amortering lånen skulle vara slutbetalda efter åtta år samt att amorteringen antingen gjordes lindrigare de första åren eller förlades uteslutande till de senare åren. Rörande maximi- och minimibeloppen för lånen hade styrelsen funnit sig böra förorda 5,000, resp. 500 kronor. Såsom säkerhet för lånen syntes icke kunna förekomma annat än borgen, och hade inom styrelsen förslag väckts att söka åstadkomma särskilda borgensföreningar till underlättande för låntagarna af säkerhets anskaffande. I afseende å lånefondens storlek syntes början böra göras med lägre anslag än danska riksdagen anvisat, och hade styrelsen i sådant afseende såsom minimibelopp ifrågasatt 30,000 kronor. Lånebeloppen borde utgöra 75 å 90 procent af det vid officiell besiktning af maskiner, redskap och dylikt konstaterade värde.

För egen del yttrade kollegium: I den konkurrens med storindustrien, som handtverket och den mindre industrien hade att uthärda, befunde sig gifvetvis sistnämnda näringar i en ganska ogynnsam ställning. Endast genom att lämpa sig efter de nya förhållanden, i hvilka de till följd af denna täflan blifvit försatta, kunde de vinna förutsättningar att bestå i densamma. Det gällde att kunna producera en för sin godhet eftersökt vara till ett pris, som icke allt för mycket öfverstege det, hvartill massproduktionens alster kunde tillhandahållas, och detta mål kunde i många fall icke vinnas utan tillgång till moderna maskiner och arbetsredskap. Det vore en angelägenhet af allmänt intresse, att tillgången till dylika hjälpmedel underlättades, och kollegium ansåge vid sådant förhållande det finnas anledning för staten att bereda handtverket och den mindre industrien, på sätt, som redan ägde rum i fråga om fabriksindustrien, torfindustrien och rederinäringen, understöd i form af lån på förmånliga villkor.

Handtverksorganisationen hade ifrågasatt, att för ändamålet erforderliga medel skulle beredas antingen genom utbrytning ur manufakturförslagslånefonden eller genom anvisande af särskildt anslag. Ehuru det enligt kollegii åsikt icke mötte något hinder att använda någon del af manufakturförslagslånefondens räntemedel för bildande af en lånefond

för handtverket och den mindre industrien, ansåge kollegium det likväl önskligt, att dessa medel icke toges i anspråk för dylikt ändamål. Erfarenheten hade nämligen gifvit vid handen, att tillfälliga behof af statsunderstöd för skilda industriella och andra näringsintressen årligen gjorde sig gällande, hvilka lämpligen kunde tillgodoses genom användande af ifrågavarande räntemedel, och i den mån dessa medel icke toges i anspråk, utan lades till fonden, vunnes ökad möjlighet att tillgodose det under senare åren, enligt hvad inkomna ansökningar gäfvade vid handen, i stort sedt stegrade behofvet af lån ur samma fond.

Kollegium hölle under sådana förhållanden före, att de medel, som komme att erfordras för en lånefond för handtverket och den mindre industrien, lämpligen borde anskaffas på sätt som ägt rum i fråga om de till lånefonderna för torfindustriens befrämjande och rederinäringens understödjande anslagna medel.

I fråga om fondens storlek hade organisationen ifrågasatt, att densamma att börja med borde bestämmas till åtminstone 30,000 kronor. Det ville emellertid synas som om fonden med ett så ringa belopp icke kunde beräknas komma att verka för sitt ändamål i sådan omfattning, att dess tillkomst därigenom blefve berättigad. För sin del ansåge kollegium, att fonden icke borde bestämmas till lägre belopp än 50,000 kronor.

Därest medel blefve för ifrågavarande ändamål anvisade, syntes vid meddelandet af föreskrifter om låntagarnas förpliktelser och af öfriga bestämmelser rörande lånerörelsen de i afseende å manufakturförelagslån, torflån och rederilån gällande stadganden i väsentliga delar kunna tjäna som mönster.

Hvad organisationen ifrågasatt om bestämmande af maximibelopp för lånen syntes icke behöfva föranleda någon särskild föreskrift. Där- emot syntes, till förekommande af låneansökningar för allt för obetydliga ändamål, minimibelopp för lånen böra bestämmas. Hvad organisationen i sådant afseende föreslagit funne sig kollegium kunna lämna utan erinran.

Då lånen skulle hafva till ändamål att bereda hjälp för anskaffande af arbetsmaskiner, motorer och dyrbarare redskap, syntes lånens storlek böra, i likhet med hvad förhållandet vore i Danmark, bestämmas med hänsyn till värdet af det eller de föremål, hvilkas inköpande afsåges med desamma. Kollegium hade, vid öfvervägande af det förhållande, som borde bestämmas mellan lånets storlek och värdet af ifrågavarande föremål, tagit hänsyn till dubbla önskemålet, att lånen komme så många yrkesidkare som möjligt till godo samt beredde låntagarne kännbar

hjälp. Med dessa synpunkter för ögonen ansåge kollegium, att maximibeloppet för lån borde bestämmas till tre fjärdedelar af det eller de för inköp afsedda föremålets värde.

Därest, i enlighet med hvad sålunda ifrågasatts, lånebeloppen komme att bestämmas i förhållande till värdet å här omförmälda föremål, hvilket värde icke kunde på ett praktiskt sätt styrkas annat än genom uppgift å föremålets inköpspris, borde däraf blifva en följd, att låneansökan skulle vara åtföljd af sådan uppgift. Att härvid meddela några närmare detaljbestämmelser i sådant afseende vore icke lämpligt, utan torde det få bero på vederbörande myndigheters pröfning i hvarje särskildt fall, huruvida de meddelade prisuppgifterna borde godtagas.

För bedömande af låneansökningarna vore det dessutom af nöden, att myndigheterna ägde tillgång till uppgifter om arten och omfattningen af sökandens rörelse äfvensom planen för dess fortsatta bedrivande. En fullständig redogörelse i sådant hänseende borde förty åtfölja ansökningen.

Öfver ansökningarna, som borde göras hos Kungl. Maj:t, borde kollegium sättas i tillfälle att yttra sig. Hvad organisationen hemställt därom, att dess styrelse måtte höras öfver ansökningarna, borde enligt kollegii åsikt icke föranleda särskild föreskrift. Där så skulle finnas önskligt och eljes bekvämligen låte sig göra, mötte i allt fall ej hinder att af organisationen inhämta upplysningar öfver ansökningarna.

Ej heller ansåge kollegium lämpligt, att, såsom organisationen jämväl syntes önska, endast borgen skulle kunna godkännas såsom säkerhet för lånen. Äfven om borgen vid liknande lån i regel visat sig ur utlåningssynpunkt vara en förmånlig form af säkerhet, ansåge likväl kollegium, som hölle före, att denna art af säkerhetsförbindelse inom vårt näringslif användts i en utsträckning och i dess kreditväsen spelat en roll, som ej alltid för näringarna själfva varit hälsosam, det vara mindre tjänligt att genom särskild föreskrift fastslå borgen såsom den enda säkerhet, som kunde godkännas. Det syntes kollegium naturligast, att saken ordnades på enahanda sätt som i fråga om manufaktur-förlagslån och torflån och att sålunda statskontoret före lånebeloppes utlämnande i hvarje särskildt fall skulle hafva att pröfva erbjuden säkerhet.

Därest lånen på ett fullt verksamt sätt skulle kunna tjäna sin uppgift att utgöra understöd för här ifrågavarande näringar, finge räntan icke sättas högre än till 4 procent. Härigenom vunnnes också öfverensstämmelse med hvad som i förevarande hänseende gällde för lån från fonderna för torfindustriens och rederinäringens understödjande.

Beträffande den tid, inom hvilken lån skulle vara tillfullo återbetaladt, ansåge kollegium att densamma, i öfverensstämmelse med hvad organisationen ifrågasatt och hvad som gällde i afseende å manufaktur-förlagslån och rederilån, borde bestämmas till åtta år från lyftningsdagen. Hvad amorteringen vidkomme, syntes de för rederilån gällande föreskrifter lämpligen böra tjäna som förebild; och skulle följaktligen låntagare vara befriad från kapitalafbetalning under de två första åren af lånetiden, samt årligen under de därpå följande sex åren en sjätte-del af det ursprungliga lånebeloppet återbetalas.

Därjämte syntes, för den händelse en lånefond för handtverket och den mindre industrien komme till stånd, böra, i enlighet med hvad som ägde rum i fråga om manufaktur-förlagslån, torflån och rederilån, ej mindre meddelas föreskrifter till åstadkommande af kontroll å vederbörande rörelses ändamålsenliga bedrivande under den tid, lånet innehades, än äfven stadgas påföljd för underlåtenhet att i föreskrifven tid erlägga likvid eller eljes fullgöra för lånets åtnjutande uppställda villkor.

Med stöd af hvad kollegium sålunda anförde, hemställde kollegium om bifall i så måtto till organisationens framställning, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att anvisa och ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett anslag af 50,000 kronor för bildande af en fond att användas till utlåning enligt de af kollegium föreslagna grunder åt handtverkare och mindre industriidkare för anskaffande af arbetsmaskiner, motorer och andra dyrbara arbetsredskap.

Statskontoret, hvars yttrande i ämnet därefter infordrats, afgaf underdånigt utlåtande den 7 mars 1907 och anförde däri följande.

Enligt föreliggande förslag skulle åt statskontoret anförtros att, sedan lånen blifvit af Kungl. Maj:t beviljade, ombesörja den ifrågasatta lånerörelsen. Om också sådant skulle låta sig utan svårighet göra, så länge lånefonden hölles ungefär vid den storlek, som det nu föreslagna beloppet angåfve, borde dock redan nu tagas i betraktande, att en lånefond för ifrågavarande ändamål, för att kunna bereda det därmed afsedda gagnet, måste inom en snar framtid uppbringas till ett mångdubbelt större belopp. Föreliggande förslag finge därför anses såsom ett första försök, hvilket, om detsamma befunnes lyckadt, med nödvändighet måste föranleda ett fortskridande på den inslagna vägen.

Vid sådant förhållande och då det icke kunde anses orimligt antaga, att lånen från denna fond inom kort skulle uppgå till ett par hundra eller mer än sammanlagda antalet lån, som för närvarande vore utlämnade från manufaktur-förlagslånefonden, torflånefonden och rederilånefonden, insåges lätteligen, att denna lånerörelse, om densamma skulle

Statskontorets
utlåtande
den 7 mars
1907.

af statskontoret bedrifvas på enahanda sätt, som beträffande lån från nyssnämnda fonder tillämpades, komme att för statskontoret medföra en så väsentlig ökning af dess utlåningsverksamhet och däraf föranledda arbeten, att statskontorets nuvarande arbetskrafter säkerligen skulle visa sig otillräckliga. I detta afseende borde särskildt framhållas, hurusom lånens obetydliga belopp i jämförelse med lånen från nu befintliga understödsfonder endast i mycket obetydlig grad kunde inverka på det arbete, som af lånerörelsens bedrifvande förorsakades. Äfven om med hänsyn till lånebeloppens obetydlighet bestyret vid nu ifrågavarande låns utlämnande måhända skulle kunna genom särskilda bestämmelser göras lindrigare än vid lån till högre belopp, komme dock bokföringen af lånen att i båda fallen medföra samma arbete, liksom det ständiga öfvervakandet att icke lånesäkerheten förminskades måste anses medföra minst lika mycket besvär vid de små som vid de större lånen. Då realsäkerhet endast i sällsynta undantagsfall vore att förvänta för nu ifrågavarande lån, komme säkerheten för dessa lån att så godt som uteslutande bestå af borgen, och då de flesta löftesmännen, liksom låntagarne själfva, antagligen komme att utgöras af handverkare och mindre industriidkare, måste säkerhetens öfvervakande vid dessa lån kräfvat ett särdeles ansenligt arbete. På grund af nu angifna förhållanden ansåge sig statskontoret icke böra underlåta att framhålla att, i den mån ifrågavarande lånerörelse utvecklades och under förutsättning att densamma skulle af statskontoret handhafvas i likhet med utlåningen från förenämnda fonder, därpå med nödvändighet påkallades förstärkning af statskontorets arbetskrafter.

Äfven under antagande att fullt tillräckliga arbetskrafter komme att ställas till statskontorets förfogande för den ifrågasatta lånerörelsens bedrifvande, måste emellertid vid den förevarande frågans bedömning icke lämnas ur sikte ett annat, ännu viktigare spörsmål, nämligen huruvida det kunde anses för ernående af ett tillfredsställande resultat lämpligt att centralisera denna lånerörelse på sätt af kommerskollegium föreslagits. Det ville synas statskontoret, som skulle någon tvekan icke kunna uppstå om det svar, som borde afgifvas på berörda fråga. Att åt statskontoret eller annan central myndighet öfverlämna att omedelbart handhafva denna lånerörelse kunde därför enligt statskontorets bestämda uppfattning icke betraktas annorlunda än såsom en nödfallsutväg. Då denna lånerörelse alltså enligt statskontorets åsikt borde om möjligt decentraliseras, kunde för en sådan anordnings genomförande hufvudsakligen två olika sätt användas.

Det ena sättet, som redan vunnit tillämpning vid utlåning från fiskerinäringensfonden, egnahemslånefonden och norrländska nyodlingsfonden, bestode däruti, att statskontoret såsom förvaltare af lånefonden utbetalade större lånebelopp till vissa såsom låneförmedlare godkända mellanhänder för att af dessa och på deras ansvar i smärre poster fördelas bland dem, som fonden enligt därför gällande bestämmelser vore afsedd att understödja. Vid nu ifrågavarande lånerörelse syntes andra låneförmedlare icke kunna ifrågasättas än hushållningssällskapen och handtverksföreningarna. Hvad de förstnämnda beträffade, skulle det ur synpunkten af statens säkerhet för utlånade medlen otvifvelaktigt vara fördelaktigt att kunna såsom låneförmedlare påräkna hushållningssällskapen; men ehuru dessa vidtagit anordningar för förmedling af egnahemslån samt dessa anordningar troligen skulle kunna utan större svårigheter anpassas för förmedling jämväl af nu ifrågavarande lån, finge det dock anses tvifvelaktigt, huruvida dessa sällskap, hvilkas egentliga syfte vore främjandet af jordbruket och dess binärningar, skulle befinnas villiga att åtaga sig dylikt uppdrag eller ens kunna anses äga det intresse för saken, som hos låneförmedlare måste förefinnas. Hvad åter anginge handtverksföreningarna, ville det, såvidt statskontoret därom kunde yttra sig, synas, som om desamma väl måste anses å ena sidan äga stort intresse för främjandet af lånerörelsen men å andra sidan sakna såväl den fasta organisation som ock det ekonomiska underlag, som borde fordras hos låneförmedlare.

Det andra sättet för lånerörelsens decentralisering vore enligt statskontorets mening att finna i en anordning, hvarigenom lånerörelsen direkt ombesörjdes af lokala myndigheter, en hvar för sitt område. I detta afseende fördes ju tanken närmast på länsstyrelserna, men för dessa, som redan vore betungade med hvarjehanda göromål, skulle ombesörjandet af en lånerörelse öfver hufvud taget och särskildt af den beskaffenhet, som nu vore i fråga, svårligen lämpa sig och i hvarje fall verka hindrande på deras egentliga åligganden. Däremot ville det synas statskontoret, som om riksbanken genom sina afdelningskontor i orterna skulle i särdeles hög grad vara väl skickad för handhafvandet af en lånerörelse af det slag, hvarom nu vore fråga, så mycket mer som detta uppdrag skulle kunna anses endast såsom en utvidgning i viss riktning af den lånerörelse, som redan af riksbanken bedrefves medelst de s. k. afbetalningslånen.

Därest emellertid sist angifna sätt för denna lånefrågas ordnande icke befunnes antagligt och åt statskontoret komme att öfverlämnas bestyret med denna lånerörelse, önskade statskontoret få tillfälle att till

Kungl. Maj:t inkomma med det förslag till närmare bestämmelser rörande denna lånerörelse, som förhållandena kunde påkalla.

I detta sammanhang tilläte sig dock statskontoret, i syfte att vinna större enkelhet och skyndsamhet vid beviljade låns utbetalande, såsom önskemål framhålla, att, då vid en lånerörelse af ifrågavarande slag en alldeles särskild vikt måste fästas vid den lånesökandes person, hans redbarhet och vilja att göra rätt för sig samt säkerheten alltså måste till väsentlig del komma att ligga hos låntagarens egen person, den mest sorgfälliga utredning i berörda afseende, med anlitan af alla till buds stående källor, bland hvilka Sveriges handtverksorganisation torde få anses vara af betydelse, måtte föregå beviljandet af lån ur fonden, så att beviljadt lån måtte kunna, under förutsättning att, där säkerheten utgjordes af borgen, löftesmännens vederhäftighet blifvit af offentlig myndighet intygad, till vederbörande utbetalas utan vidare efterforskningar rörande låntagaren och dennes löftesmän.

Mot de hufvudgrunder för lånerörelsen, som kommerskollegium föreslagit, hade statskontoret icke något annat att erinra, än att statskontoret, för den händelse detta ämbetsverk skulle ombesörja lånerörelsen, i nyss angifna syfte skulle vilja föreslå en bestämmelse af innehåll, att beviljadt lån skulle af statskontoret till vederbörande utbetalas mot behörig förbindelse af denne jämte borgen af två personer, hvilkas vederhäftighet blifvit af behörig myndighet styrkt, eller annan säkerhet, som kunde af statskontoret godkännas. Därjämte syntes böra, i likhet med hvad som ägde rum i fråga om lån från manufakturförslagslånefonden m. fl. fonder, föreskrifvas, att låntagaren skulle årligen inom tid, som statskontoret bestämde, till statskontoret ingifva bevis, ej mindre att löftesmännen för lånet fortfarande vore vederhäftiga, än äfven att den rörelse, med hänsyn till hvilken lånet beviljats, fortfarande af låntagaren bedrefves. Dessa intyg, ehuru måhända betungande för dessa mindre låntagare, skulle nämligen svårligen kunna undvaras för underlättande af bestyret med säkerhetens öfvervakande.

Hvad slutligen anginge sättet för anskaffande af de för fondens bildande erforderliga medel, delade statskontoret den af kommerskollegium uttalade uppfattningen om olämpligheten att härför anlita manufakturförslagslånefondens medel; och ansåge sig statskontoret därför böra hemställa, att de för lånerörelsens bedrivande erforderliga medel af Riksdagen anvisades antingen genom anslag å vederbörande hufvudtitel eller ock till utgående från riksgäldskontoret.

Sedermåra har Sveriges handtverksorganisation i en till Kungl. Maj:t ingifven skrift af den 27 september 1908 — jämte redogörelse

rörande förhållandena inom vissa främmande länder i fråga om statshjälp för införande inom handtverket och den mindre industrien af moderna arbetsmaskiner, af hvilken redogörelse framgår, bland annat, att i Danmark statsanslaget blifvit för finansåret 1908—1909 och två följande år höjdt till 75,000 kronor, för år räknadt, hvarjämte för teknisk undersökning i anledning af nya låneansökningar och för tillsyn öfver redan befintliga låntagare anvisats ett belopp af 2,000 kronor — förklarar, att organisationen, därest Kungl. Maj:t skulle finna för godt att åt organisationen uppdraga låneförmedlingen i fråga, vore beredd öfvertaga en sådan uppgift, under villkor att organisationen icke pålades ekonomiskt ansvar för dess låneförmedling, utan, såsom ägde rum i Danmark, den säkert obetydliga risken blefve statsverkets egen.

I samband härmed har organisationen framhållit, att det syntes organisationen vara i hög grad nödvändigt, att i samband med ifrågasatt statslån anordnades en kostnadsfri teknisk-ekonomisk konsultationsverksamhet, som organisationen jämväl förklarade sig villig öfvertaga. Genom en dylik verksamhet skulle ej mindre den enskilde lånesökanden erhålla den tekniska rådgifning, som han eljes ej utan svårigheter och kostnader kunde erhålla, än äfven staten vinna garantier, att dess medel komme till rationell användning.

Som organisationen emellertid ej kunde med egna ekonomiska resurser täcka de kostnader, som uppstode genom dess öfvertagande såväl af låneförmedlingen som af den ifrågasatta konsultationsverksamheten, hemställde organisationen, att densamma måtte beredas ersättning af statsmedel för dessa kostnader. Organisationen hemställde äfven, att densamma måtte medgifvas fribrefsrätt för korrespondens och annan postbefordring i anledning af nämnda båda uppdrag.

I fråga om såväl låneanslagets storlek som ock i hufvudsak beträffande lånevillkor och andra bestämmelser anslöte sig organisationen till kommerskollegii förslag, dock vågade organisationen framkasta den tanken, att hela lånesystemet skulle vinna i stadga, därest Riksdagen ville på en gång för en följd af år anvisa ett större totalbelopp för årlig fördelning.

Vidare har i en till Kungl. Maj:t ställd, den 26 oktober 1909 dagtecknad skrift styrelsen för Sveriges handtverksorganisation, enligt uppdrag af organisationens årsmöte 1909, med ändring i vissa hänseenden af organisationens framställning den 27 september 1908, dels anmält att organisationen dämera vore beredd att, därest Kungl. Maj:t skulle finna för godt att åt organisationen uppdraga ifrågasatt låneförmedling, öfvertaga en sådan uppgift utan det i organisationens skrift af den 27

*Sveriges
handtverks-
organisationens
skrift den 26
oktober 1909.*

september 1908 angifna förbehåll om befrielse från ekonomiskt ansvar för låneförmedlingen, dock med vidhållande af behovet af ersättning för vissa kostnader, *dels* hemställt, att ett lämpligt anslag för täckande af de med låneförmedlingen förenade kostnaderna måtte anvisas åt organisationen, *dels* vidare anmält, att organisationen ansett sig för närvarande böra återtaga det i samband med låneförmedlingen väckta förslaget om särskild ersättning för en teknisk-ekonomisk konsultationsverksamhet, *dels ock* föreslagit, att återbetalningstiden för ifrågavarande lån måtte tills vidare bestämmas till sex år med amortering af kapitalet förlagd till de senare fem åren.

Kommerskollegium
s utlåtande
den 15 februari
1910.

Kommerskollegium, som, jämlikt nådig remiss, den 15 februari 1910 ånyo yttrat sig i ärendet, har därvid öfverlämnat, bland annat, en kollegium från handtverksorganisationen tillhandakommen, den 8 i samma månad dagtecknad skrift, hvori organisationen *dels* meddelat, att ett årsanslag af 2,000 kronor syntes vara det minsta belopp, som borde utgå såsom ersättning för organisationens direkta utgifter vid låneförmedlingen, samt att organisationen vore villig lämna särskild redogörelse för dessa utgifter, åtföljd af verifikationer, *dels ock* ifrågasatt, huruvida icke, under förutsättning att riksgäldsmedel anvisades för lånefondens bildande, fonden från början lämpligen borde bestämmas till exempelvis 200,000 kronor, däraf Riksdagen för år 1911 kunde anvisa 50,000 kronor, med bestämmelse därjämte, att annuiteterna skulle tilläggas fonden.

Kollegium har i sitt underdåniga utlåtande af den 15 februari 1910 anfört följande.

Mot det senast ifrågasatta sättet för lånens utdelande medelst Sveriges handtverksorganisation såsom låneförmedlare och omedelbar låntagare funne kollegium sig icke hafva något att i hufvudsak erinra. Nämda organisation finge nämligen anses äga det intresse för själfva saken, hvilket borde hos en låneförmedlare förefinnas, och som vore ägnadt lämna garanti för ett oegennyttigt befrämjande af det med fonden afsedda syftemålet och för en omsorgsfull tillsyn öfver att lånen blefve ändamålsenligt använda.

En förutsättning för Sveriges handtverksorganisations öfvertagande af låneförmedlingen syntes emellertid vara, att organisationen styrkte sig vara behörigen registrerad såsom förening för ekonomisk verksamhet.

Vidare ansåge kollegium sig böra biträda förslaget därom, att fonden från början bestämdes till ett belopp af minst 200,000 kronor, hvaraf för första året anvisades ett belopp af 50,000 kronor, äfvensom att annuiteterna å utlämnadt lån finge ingå till fonden för att tillsammans

med fondens öfriga tillgångar användas för det med fonden afsedda ändamål.

Det syntes kollegium äfven vara med billighet öfverensstämmande, att af fondens medel anvisades bidrag till låneförmedlaren för betäckande af de för honom af lånerörelsen föranledda direkta kostnader, däribland äfven postbefordringsafgifter.

Beloppet af ifrågavarande bidrag syntes för första året lämpligen kunna bestämmas till högst 2,000 kronor.

Därest lånerörelsen skulle anordnas med den ifrågasatta låneförmedlingen, syntes, beträffande de villkor och bestämmelser, som borde gälla för erhållande och tillgodonjutande af lån ur fonden, de allmänna villkor och bestämmelser, som enligt nådiga kungörelsen den 13 juni 1908 vore gällande för den af staten utöfvade egnahemslånerörelsen, lämpligen kunna tjäna till ledning.

I sin första underdåniga framställning i ärendet hade handtverksorganisationen föreslagit maximi- och minimibelopp för de från fonden utgående lånen samt i sådant hänseende förordat 5,000, respektive 500 kronor. Hvad organisationen sålunda ifrågasatt om bestämmande af maximibelopp för lånen hade, enligt hvad kollegium uttalat i sitt underdåniga utlåtande af den 14 december 1906, icke syntes kollegium behöfva föranleda någon särskild föreskrift. Då kollegium gjort detta uttalande, hade emellertid icke fråga om lånens utdelning genom särskild låneförmedlare förelegat. Om det högsta belopp, hvarmed låneunderstöd finge af denne utlämnas, borde bestämmelse meddelas, och syntes ifrågavarande belopp lämpligen kunna utgöra 5,000 kronor, dock att beloppet under inga förhållanden finge uppgå till mer än $\frac{3}{4}$ af det eller de för inköp afsedda föremålets värde.

Handtverksorganisationens dåmera gjorda förslag därom, att lånetiden måtte inskränkas från 8 till 6 år, med amorteringen af kapitalet förlagd till de senare 5 åren, funne kollegium sig kunna lämna utan erinran.

Innehållet af de villkor och bestämmelser, som borde gälla för nu ifrågavarande lånerörelse, syntes kollegium kunna sammanfattas hufvudsakligen sålunda:

I:o. Af Kungl. Maj:tt beviljadt statslån må af låneförmedlaren på en gång eller i skilda delar lyftas i statskontoret mot aflämnande af en utaf låneförmedlaren till statskontoret eller order ställd, af statskontoret godkänd skuldförbindelse, som skall innefatta låneförmedlarens åtagande att återbetala lånet i här nedan omförmäld ordning, hvarjämte, innan

någon del af statslånet må utbekommas, godkänd säkerhet för den afgifna skuldförbindelsens uppfyllande skall till statskontoret aflämnas. Läneförmedlaren må icke förvägras att under lånetiden utbyta aflämnad säkerhet mot annan, som kan af statskontoret godkännas.

Därest statskontoret under lånetiden skulle finna ställd säkerhet icke vidare vara nöjaktig, skall läneförmedlaren inom af statskontoret förelagd tid, dock minst tre månader, aflämna nya säkerhetshandlingar, som af statskontoret godkännas.

2:o. Sedan från fonden undfånget lån innehafts under ett år från lyftningsdagen, skall under de därpå följande fem åren återbetalas en femtedel af det ursprungliga lånebeloppet, så att hela lånet varder senast inom utgången af det sjätte året till fullo guld.

Å lyftadt statslånebelopp skall erläggas årlig ränta från lyftningsdagen med fyra procent, dock med skyldighet för läneförmedlaren att, därest förfallet kapitalbelopp icke inom föreskrifven tid inbetalas, å det förfallna beloppet erlägga sex procent årlig ränta från förfalldagen till dess inbetalning sker.

3:o. Ställer sig läneförmedlaren icke till ofterrättelse meddelade bestämmelser i fråga om ränte- och kapitalafbetalning, eller underlåter han att inom föreskrifven tid fullgöra af statskontoret erhållet föreläggande att aflämna nya säkerhetshandlingar, äger statskontoret att därom göra anmälan hos Kungl. Maj:t, som bestämmer, huruvida oguldet statslånebelopp jämte ränta skall anses vara till återbetalning genast förfallet.

4:o. Låneunderstöd, som af läneförmedlaren utlämnas, skall utgöra minst 500 och högst 5,000 kronor samt må under inga förhållanden uppgå till mera än tre fjärdedelar af det eller de för inköp afsedda föremålen värde.

5:o. Rörande låneunderstöd, som af läneförmedlaren utlämnas, skall, innan någon del därpå må af låntagaren uppbäras, mellan läneförmedlaren och låntagaren upprättas fullständigt lånekontrakt, hvori bestämmelser i följande afseenden skola finnas intagna, nämligen:

beträffande beskaffenhet och värde af arbetsmaskin, motor eller annat arbetsredskap, för hvars anskaffande låneunderstödet är afsedt, samt tid och sätt för auskaffningen af ifrågavarande föremål;

rörande lånets belopp, säkerheten och villkoren i fråga om ränta och återbetalning;

huruvida lånet må på en gång eller i särskilda terminer lyftas samt angående sättet och villkoren för lånets utbekommande;

angående viss tid, inom hvilken lånet skall vara till fullo uttaget, vid äfventyr att rätten till utbekommande af ej lyft belopp skall vara förverkad;

angående den kontroll från låneförmedlarens sida, som låntagaren skall vara skyldig underkasta sig;

därom, att möjligen uppkommande tvister mellan låneförmedlare och låntagare beträffande tillämpningen af lånekontraktets bestämmelser skola afgöras af skiljemän i enlighet med lagen om skiljemän den 28 oktober 1887, samt att klander mot skiljemännens beslut icke må äga rum.

6:o. Vid uppgörandet af omförmälda lånekontrakt skall lända till efterrättelse:

att andra villkor icke må betingas i fråga om ränta och återbetalning, än som angående statslånet stadgats, dock med undantag i följande afseenden, nämligen:

att låntagaren skall äga att, därest han så önskar, äfven före lånetidens utgång på en gång inbetala ogulden del af låneunderstödet; samt

att låneförmedlaren må kunna förbehålla sig rätt att under nedan angifna förutsättningar uppsäga lämnadt låneunderstöd till inbetalning å tid, som låneförmedlaren bestämmer, nämligen:

a) om låntagaren ej fullgör hvad i kontraktet föreskrifvits i fråga om anskaffandet af viss arbetsmaskin, motor eller annat arbetsredskap;

b) om låntagaren visar sig försumlig i att erlægga föreskrifven ränte- och kapitalafbetalning;

c) om låntagaren genom bedräglig uppgift föranledt lånets beviljaude;

d) om sådana förhållanden inträffat, att låntagaren, med hänsyn till det med lånet afsedda ändamål, uppenbarligen icke längre bör få tillgodonjuta detsamma.

7:o. Lånekontrakt skall upprättas i två exemplar, af hvilka hvardera kontrahenten skall taga ett.

8:o. Låneförmedlaren vare obetaget, att under lånetiden medgifva låntagare de lindringar i afseende å lånets återbetalning eller låntagarens skyldigheter i öfrigt, hvilka icke strida mot meddelade föreskrifter eller eljest äro oförenliga med lånets ändamål.

9:o. Låneförmedlaren skall årligen före april månads utgång till kommerskollegium afgifva redogörelse för lånerörelsen under det näst-föregående året, hvilken redogörelse kollegium har att med det egna underdåniga utlåtande, hvartill anledning må förefinnas, till Kungl. Maj:t öfverlämna.

Slutligen har, på grund af nådig befallning, statskontoret den 24 februari 1910 afgifvit förnyadt underdånigt utlåtande, däri statskontoret tillkännagifvit, att efter tagen del af det nya förslag till ordnande af

Statskontorets
utlåtande den
24 februari
1910.

en statslånerörelse för understödjande af handtverket och den mindre industrien, hvilket innehålles i kommerskollegii underdåniga utlåtande af den 15 februari 1910, statskontoret ansåge sig kunna ansluta sig till hvad kommerskollegium härutinnan anfört och hemställt. I afseende å sättet för beredande af tillgång till medel för denna lånerörelses bedrivande har statskontoret dock velat erinra om önskvärldheten af att det belopp, som blefve erforderligt för bestridande af förvaltningskostnader och andra rena utgifter, finge utgå i form af anslag å riksstaten, på det att icke lånefonden redan från början komme att utvisa brist.

Beträffande affattningen af de af kommerskollegium föreslagna villkoren och bestämmelserna för denna lånerörelse har statskontoret anmärkt, hurusom tydligheten syntes kräfva att i punkt 4:o före orden: »högst 5,000 kronor» insköttes orden: »för en och samma låntagare».

Departements-
chefens yt-
rande.

Handtverket och den därmed jämförliga mindre industrien hafva utan tvifvel alltjämt betydelsefulla uppgifter att fylla inom näringslivet. För att deras utöfvare skola kunna med framgång häfda sin ställning å dem tillhörande arbetsområden, erfordras emellertid oundgängligen, att de äga tillgång till de hjälpmedel vid yrkesutöfningen, som teknikens utveckling medfört. Den jämförelsevis svaga ekonomiska ställning, hvori den enskilde yrkesidkaren inom ifrågavarande näringsgrenar ofta befinner sig, måste dock ej sällan utgöra hinder för eller åtminstone försvåra anskaffandet af berörda tekniska hjälpmedel. Härutinnan synes mig föreligga en uppgift för staten att, i likhet med hvad som äger rum i fråga om flera andra grenar af näringslivet, med begagnande af sin kapitalstyrka eller sin kredit medelst lån understödja den enskilda företagsamheten.

I fråga om beredande af för ändamålet erforderliga medel anser jag, i likhet med de i ärendet hörda myndigheterna, det icke vara lämpligt att, såsom ifrågasatt blifvit, anlita manufakturförslagslånefondens medel, utan synes mig, att för ändamålet bör bildas en särskild fond genom anvisande af medel att utgå från riksgäldskontoret. I afseende å förslaget att fonden till en början bestämmes till 200,000 kronor, däraf för år 1911 anvisas 50,000 kronor, har jag icke något att erinra.

Inflytande räntor å de från fonden utlämnade lån böra få ingå till fonden för att tillsammans med fondens öfriga tillgångar användas för det med fonden afsedda ändamål.

Såväl med hänsyn till hvad från statskontorets sida anmärkts mot

öfverlämnandet till denna myndighet af bestyret med ifrågavarande lånerörelse som äfven i betraktande af omständigheterna i öfrigt, synes mig ändamålsenligt att anlita Sveriges handtverksorganisation såsom mellanhand vid lånerörelsen. Nämnda organisation, som har till syfte-mål att verka för handtverkets och den mindre industriens utveckling, omfattar enligt mig lämnade uppgifter för närvarande 92 lokala föreningar eller i det närmaste alla landets handtverksföreningar af någon betydelse. Jämte det lifliga intresse för nu förevarande sak, som handtverksorganisationen visat sig hysa och som ju utgör en betingelse för lämpligheten såsom låneförmedlare, äger organisationen fördelen af att genom de anslutna föreningarna i allmänhet kunna med jämförelsevis lätthet förskaffa sig, bland annat, tillförlitlig kännedom om de lånesökandes personliga förhållanden, en kunskap som måste anses vara af största vikt för hela lånerörelsens rätta handhafvande. Då handtverksorganisationen icke skulle utfå lån, med mindre den förut ställt säkerhet, som godkänts af statskontoret, som skulle handhafva förvaltningen af fonden, bör någon förlust för staten icke uppkomma af lånerörelsen.

Hvad angår den af handtverksorganisationen framställda anhållan om ersättning för sina direkta utgifter vid låneförmedlingen, synes, med hänsyn särskildt till de fördelar, som för staten lära få anses vara förenade med organisationens öfvertagande af låneförmedlingen, nämnda anhållan böra vinna afseende så till vida, att låneförmedlaren må kunna erhålla de för honom genom lånerörelsen uppkommande förvaltningskostnader och andra direkta utgifter betäckta till ett belopp af högst 2,000 kronor, för år räknadt. Härför erforderliga medel torde, såsom statskontoret erinrat, lämpligen böra anvisas genom anslag å riksstaten.

Beträffande fastställandet af maximi- och minimibelopp för de lån, som låneförmedlaren skulle äga att till en och samma låntagare utlämna, liksom i afseende å de af kommerskollegium i dess utlåtande af den 15 sistlidne februari föreslagna öfriga villkor och bestämmelser för lånerörelsen, med af statskontoret gjordt tillägg, har jag icke funnit anledning till erinran. Det må särskildt framhållas, att genom bestämmelsen om skyldighet för låneförmedlaren att årligen inom viss tid till kommerskollegium afgifva redogörelse för lånerörelsen under det nästföregående året, hvilken redogörelse kollegium skall hafva att med eget underdånigt utlåtande till Kungl. Maj:t öfverlämna, staten blir i tillfälle att följa och kontrollera den ifrågavarande lånerörelsen och dess utveckling.

Utöfver de allmänna villkor och bestämmelser, som sålunda föreslagits, torde en del närmare föreskrifter i afseende å ifrågavarande

lånerörelse kunna komma att finnas erforderliga, och torde hos Riksdagen böra inhämtas medgifvande för Kungl. Maj:t att meddela sådana ytterligare föreskrifter.

Under återopande af hvad jag i detta ärende anfört, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte i nådig proposition föreslå Riksdagen att besluta,

att en särskild fond å 200,000 kronor skall inrättas för befrämjande af handverk och därmed jämförlig mindre industri, från hvilken fond, efter pröfning af Kungl. Maj:t, i mån af tillgång lån må tilldelas Sveriges handverksorganisation, som förklarar sig villig att utlämna låneunderstöd till handverkare och mindre industriidkare för anskaffande af arbetsmaskiner, motorer och andra dyrbarare arbetsredskap;

att inflytande räntor å de från fonden utlämnade lån må ingå till fonden för att tillsammans med fondens öfriga tillgångar användas för det med fonden afsedda ändamål;

att riksgäldskontoret bemyndigas att för ändamålet under år 1911 i mån af behof tillhandahålla statskontoret ett belopp af högst 50,000 kronor; samt

att för lån, som af Kungl. Maj:t sålunda beviljas, skola gälla de allmänna villkor och bestämmelser, som föreslagits i kommerskollegii den 15 februari 1910 afgifna underdåniga utlåtande i ärendet, med af statskontoret gjordt tillägg.

Vidare tillstyrker jag att Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen dels medgifva, att Kungl. Maj:t må äga meddela de ytterligare föreskrifter, som i afseende å ifrågavarande lånerörelse må finnas erforderliga,

dels ock för år 1911 bevilja ett extra anslag å 2,000 kronor, att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för att tilldelas låneförmedlaren såsom bidrag till betäckande af de för honom genom lånerörelsen uppkommande förvaltningskostnader och andra direkta utgifter.

Hvad föredragande departementschefen sålunda hemställt, däri statsrådets öfriga ledamöter instämde, behagade Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifalla; och skulle nådig proposition till Riksdagen aflåtas af den lydelse, bilagan litt. — vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Gunnar Schumacher.